

Albanian Shqip
 Amharic አማርኛ
 Arabic العربية
 Bengali বাংলা
 Bosnian B/H/S
 Bulgarian Български
 Chinese 中文
 Croatian Hrvatski

Dari دری
 English English
 French Français
 German Deutsch
 Greek Ελληνικά
 Hausa Hausa
 Hindi हिन्दी
 Indonesian Bahasa Indonesia

Kiswahili Kiswahili
 Macedonian Македонски
 Pashto پښتو
 Persian فارسی
 Polish Polski
 Portuguese Português para África
 Portuguese Português do Brasil
 Romanian Română

Russian Русский
 Serbian Српски/Srpski
 Spanish Español
 Turkish Türkçe
 Ukrainian Українська
 Urdu اردو

دویچه وله فارسی / فرهنگ و هنر

فرهنگ و هنر

اندیشمند نامی عرب: اسلام تا امروز مارتین لوتر نداشته است

صادق العظم معتقد است مشکل اصلی جوامع اسلامی آن است که نتوانسته‌اند اعتقادات دینی خود را با دنیای مدرن همساز کنند. به گفته او بیشتر مردم مسلمان رشد و رفاه دنیای مدرن را توأم با افکار و عقاید قرون وسطایی می‌خواهند.

صادق جلال العظم، فیلسوف سوری

روشنفکران دینی مدام بحث و جدل می‌کنند که چرا جوامع اسلامی در بحران و انحطاطی همه‌جانبه فرو رفته‌اند، آنها به همه‌چیز فکر می‌کنند جز این که اشکال این جوامع دقیقاً همین است که آنها "اسلامی" هستند و همچنان به اعتقاداتی پای‌بند هستند که با روزگار آنها سازگار نیست.

صادق جلال العظم، فیلسوف و اندیشور نامدار سوری، در مصاحبه‌ای درباره رشد بنیادگرایی می‌گوید: «اسلامگرایان حامل سمتوم‌های یک بیماری هستند. آنها شکست مدرنیته عربی را منعکس می‌کنند: ناتوانی در رشد و پیشرفت جامعه، ایجاد رفاه و بهروزی و... اسلامگرایی نوعی دهن‌کچی به این مدرنیته‌ی شکست‌خورده است.»

صادق العظم مهم‌ترین و بانفوذترین چهره روشنگری در جهان عرب شناخته می‌شود. او در گفت‌وگویی کوتاه اما پرمایه با روزنامه "نویه زوریشه تسابتونگ" چکیده نظریات خود را به اختصار و روشنی بیان کرده است.

او نقد فرهنگی را مهم‌ترین وظیفه روشنفکران جوامع عرب می‌داند و معتقد است که این نقد باید به گونه‌ای بنیادی و دلیرانه از نقد آموزه‌ها و بنیادهای دینی ناسازگار با ساختارهای مدرن شروع شود.

صادق العظم خود این نقد را سالها پیش با نگارش کتاب پراهمیت "نقد تفکر دینی" شروع کرد و به خاطر آن رنجها و آزارهای زیادی از سوی متعصبان متحمل شد تا آنجا که گروه‌های افراطی به مرگ او فتوا دادند. امروزه با گسترش موج بنیادگرایی و آشکار شدن دامنه و ابعاد خطرناک آن، نظریات انتقادآمیز این متفکر پژواکی تازه یافته است.

بیشتر بخوانید: [اهدای مدال گوته به اندیشمند سوری‌تبار](#)

کوتاهی مراجع دینی

صادق العظم مراجع دینی رسمی مسلط در جهان اسلام، مانند "الازهر" در مصر یا خاندان سعودی با تفکر جزمی وهابی را متهم می‌کند که با زور و تعصب از اصلاح دینی در اسلام جلوگیری کردند و نگذاشتند که این دین با نیازها و مقتضیات زمانه هم‌ساز شود. آنها از بیم از دست دادن اقتدار خود و رانده شدن اسلام به عرصه خصوصی با هرگونه نوگرایی در اسلام مخالفت کردند.

این مراجع بیم داشتند که با رشد سکولاریسم اسلام نیز به همان سرنوشت مسیحیت در غرب دچار شود، از عرصه عمومی کنار گذاشته شود و در نتیجه اقتدار آنها خدشه بردارد. هم و غم آنها حفظ اقتدار معنوی و سیاسی بود.

صادق العظم مراجع رسمی جهان اسلام را متهم می‌کند که زمینه را برای رشد بنیادگرایی فراهم کردند، به گونه‌ای که ویروس آن به شکل یک "بیماری" در سراسر جوامع اسلامی منتشر شد. او تصریح می‌کند که فقه و اسلام سنتی لاجرم به "داعش" ختم می‌شود و هیچ مفری برای آن موجود نیست.

اصلاح دین مهم‌تر از سکولاریسم

صادق العظم برقراری سکولاریسم، اصل جدایی دین از سیاست، را بسیار مهم اما غیرکافی می‌داند. او معتقد است که با حفظ اعتقادات اسلامی، برپایه فقه و اصول شریعت، سکولاریسم غیرممکن است. او می‌گوید پیش از هرچیز خود این تفکر باید اصلاح و با مقتضیات دنیای مدرن سازگار شود.

نویسنده "نقد تفکر دینی" که خود را بیش از هر متفکری به ایمانوئل کانت مدیون می‌داند، معتقد است تنها چیزی که می‌تواند جوامع اسلامی را از بحران و آشفتگی کنونی نجات دهد، رفرم دینی بنادین است، کمابیش به همان گونه که پروتستانتیسم کیش مسیحیت را برای پذیرفتن تمدن مدرن آماده کرد.

الازهر: نماد محافظه‌کاری و گذشته‌گرایی در جهان عرب

بیشتر بخوانید: [بنیادگرایی اسلامی از نگاه صادق جلال العظم \(۱\)](#)

به نظر صادق العظم رفرم "اسلام سنتی" باید توسط روشنفکران مسلمان صورت بگیرد، از این رو او از نقش اندیشمندانی مانند نصر حامد ابوزید در مصر، محمد اركون در ترکیه و محمد شحرور در سوریه ستایش می‌کند، اما دریغ می‌خورد که تلاش‌های فکری این افراد هرگز به صورت جریانی نیرومند و مؤثر در نیامد تا بتواند به گونه‌ای نهادین جوامع اسلامی را متحول کند.

به نظر او امروزه مهمترین وظیفه روشنفکران و اصلاح‌طلبان جوامع اسلامی آن است که عقاید دینی خود را با موازین حقوق بشر و آزادی‌های فردی همخوان کنند.

او تأکید می‌کند که اسلام تا کنون مصلحی ژرف‌بین و دلیر مانند مارتین لوتر، پایه‌گذار مذهب پروتستان، به خود ندیده است.

صادق جلال العظم را پدر معنوی تمام نویسندگان غیرمذهبی و نوگرای عرب می‌دانند. این اندیشمند نامدار سوری در ۱۹۳۴ در دمشق به دنیا آمد. او نه تنها به فرهنگ اسلامی و عربی مسلط است، بلکه از فلسفه و تفکر غرب نیز شناختی عمیق دارد و آن را سال‌ها در دانشگاه‌های معتبر تدریس کرده است.

صادق العظم به خاطر تلاش روشنگرانه‌اش در راه گسترش دموکراسی و احترام به حقوق بشر، بارها مورد ستایش قرار گرفته است. در ۲۸ اوت امسال در شهر وایمار آلمان، مدال پراعتبار گوته به او اهدا شده است.

در همین زمینه:

اهدای مدال گوته به اندیشمند سوری‌تبار

یکی از برندگان امسال مدال افتخار گوته صادق العظم، اندیشمند و فیلسوف سوری‌تبار است. او یکی از مخالفان سرسخت اسلام افراطی است و تنها راه پیشرفت در کشورهای اسلامی را سکولاریسم می‌داند. (28.08.2015)

بنیادگرایی اسلامی از نگاه صادق جلال العظم (۱)

بنیادگرایی اسلامی یکی از پدیده‌های عصر تجدد است که نه تنها جهان اسلام، بلکه جامعه بین‌الملل را نیز به چالش خوانده است. اندیشمند سوری «صادق جلال العظم» در کتاب خود بنام «ناگوارای در مدرنیته» به این پدیده پرداخته است. (01.06.2005)

بنیادگرایی اسلامی از نگاه صادق جلال العظم (۲)
بنیادگرایی اسلامی از پدیده‌های عصر تجدد است که نه تنها جهان اسلام، بلکه جامعه بین‌الملل را نیز به چالش خوانده است. اندیشمند سوری صادق العظم در کتاب خود بنام «ناگواری در مدرنیته» به پدیده بنیادگرایی اسلامی پرداخته است. (29.06.2005)

بنیادگرایی اسلامی از نگاه صادق جلال العظم (۳)
بنیادگرایی اسلامی از پدیده‌های عصر تجدد است که نه تنها جهان اسلام، بلکه جامعه بین‌الملل را نیز به چالش خوانده است. اندیشمند سوری صادق العظم در کتاب خود بنام «ناگواری در مدرنیته» به پدیده بنیادگرایی اسلامی پرداخته است. (28.07.2005)

تاریخ 20.09.2015

نویسنده علی امینی

کلیدواژه‌ها اسلام، اصلاح دینی، رفرمیسم، بنیادگرایی، روشنگری، نقد فرهنگی

به اشتراک بگذارید [Facebook](#) [Twitter](#) [Google+](#) [بیشتر](#)

نظرات شما: نظراتان را با ما در میان بگذارید

چاپ چاپ مطلب

لینک کوتاه شده <http://dw.com/p/1GZ7J>

از همین ستون

ماریو وارگاس یوسا: فرهنگ
پوپولیستی جهان را فراگرفته
27.10.2016

نویسنده نامدار پرویی و برنده
جایزه نوبل ادبی معتقد است که
اهدا جایزه نوبل ادبی به باب دیلن
نتیجه رشد فرهنگ پوپولیستی و
مبتذل است. او محبوبیت دونالد
ترامپ در آمریکا و حزب راستگرای
آلمانی را هم در همین رابطه
می‌بیند.

باب دیلن برای دریافت جایزه نوبل
به استکهلم می‌رود 29.10.2016

باب دیلن پس از هفته‌ها
بی‌اعتنایی به خبر دریافت جایزه‌ی
ادبی نوبل، سرانجام سکوت را
شکست و در مصاحبه‌ای با
روزنامه‌ی "تلگرام" لندن گفت که
تصمیم فرهنگستان سوئد برای او
"افتخار بسیار به ارمغان آورده
است."

مارتین لوتر: مردی که به قرون
وسطی فرمان ایست داد 31.10.2016

دنیای مدرن یا آنچه امروز به نام
تمدن غرب می‌شناسیم، ۵۰۰
سال پیش با اقدام تهورآمیز یک
مصلح دینی شروع شد که به
رفورماسیون انجامید. لوتر که
انسان را به خدا نزدیک‌تر
می‌خواست، زمینه طرد دین را از
ساحت عمومی جامعه فراهم
کرد.